

Jakusné Harnos Éva:

FELADATOK ÉS MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK A KATONAI SZAKNYELV OKTATÁSÁBAN

ÖSSZEFOGLALÓ: A szerző áttekinti a katonai szaknyelvi oktatásnak a tisztjelölt hallgatókat és az intenzív tanfolyamra vezényelt hallgatókat érintő rendszerét. Javaslatokat tesz a tananyag és a nyelvvizsgafeladatok szakmai szituációkhoz való közelítésére. Új tudományos eredményekre épülő, elektronikusan tárolt és interaktív honlapon elérhető tananyag kifejlesztését és a képzési profilok tisztítását tartja szükségesnek.

KULCSSZAVAK: idegennyelv-oktatás, szaknyelvoktatás, szakmai kommunikáció, blended learning, STANAG-vizsga

A KATONAI SZAKNYELVI OKTATÁSI FELADATOK VÁLTOZÓ KÖRNYEZETE

A Nemzeti Közszerződési Egyetem (NKE) Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán (HHK) működő Idegen Nyelvi és Szaknyelvi Központ (INYSZK) oktatási tevékenységének áttekintése a jogszabályi környezet és a fenntartói elvárások változása, az egyetem átalakulási és integrációs folyamatai, valamint az oktatási rendszerben zajló folyamatok hatásai miatt szükséges.

Az INYSZK képzési feladatai jelenleg háromfelé ágaznak. Egyrészt felsőoktatási tevékenységet folytat, mert a HHK hallgatóinak idegen nyelvi oktatását biztosítja. Másrészt felnőttoktatási tevékenységet végez, mert a Magyar Honvédség számára a Honvédelmi Minisztérium által megrendelt intenzív, 500 órás tanfolyamokat, valamint a kar és a Ludovika Zászlóalj állománya számára 300 órás munka melletti tanfolyamokat tart. Továbbá nemzetközi feladatoknak tesz eleget: megfelelő számú jelentkező esetén kéthetes NATO-törzstiszti (SOMTC) és kéthetes NATO nemzetközi tanártovábbképző tanfolyamokat (MTTS) szervez, illetve a Mediterrán Párbeszéd és a DEEP-programok (Defence Education Enhancement Programme – Védelmi Oktatást Támogató Program) keretében esetenként külföldi hallgatókat is fogad intenzív nyelvtanfolyamokon.

Az alábbiakban a két legnagyobb terület, az egyetemi hallgató tisztjelöltek és a felnőttoktatáshoz sorolt intenzív tanfolyamokon részt vevő katonák idegen nyelvi, valamint idegen nyelvi szaknyelvi képzését vizsgálom meg a körvonalazódó feladatok és megoldási lehetőségek szempontjából.

AZ EGYETEMI HALLGATÓK IDEGEN NYELVI ÉS SZAKNYELVI OKTATÁSA

Az egyetemi hallgatók esetében a bemeneti követelmény a B2 (középfokú) komplex nyelvvizsga angol nyelvből. A diploma megszerzéséhez előírt követelmény a B2 (középfokú) komplex nyelvvizsga, mely STANAG 2222, angol katonai szaknyelvi. A hallgatók egyetemi

tanulmányaik folyamán 180 tanóra felkészítést kapnak az első négy félévben, a másodiktól a negyedik félévig elosztva. Tehát a második tanév végére elvárt a STANAG 2222 komplex nyelvvizsga. Ezt követően szakiránytól függően két féléven át húsz, illetve harminc nyelvóra szárnható a megfelelő szakterület szakmai nyelvhasználatába való bevezetésre.

Örvendetes, hogy egyre tehetségesebb és idegen nyelveket magasabb szinten tudó fiatalok jelentkeznek a HHK-ra. Az NKE megalakulása óta többen közép-, illetve felsőfokú angolnyelv-tudással érkeznek a középiskolából. Ki kellene aknázni az ebben rejlő lehetőségeket a szaknyelvi oktatás megerősítésének és a hallgatói motiváltság fenntartásának érdekében.

Ideje, hogy az idegen nyelv oktatása illeszkedjen szellemében és módszereiben a felsőoktatás rendszerébe: célirányos, különféle készségek fejlesztését magukban foglaló kurzusokat kellene hirdetniük az egyes tanároknak, amelyek a komplex, vagy csak az írásbeli, illetve csak a szóbeli vizsgára készítenék föl a hallgatókat. Így lehetővé válna a felkészülés szakaszokra bontása a hallgatók egyéni képességeinek és igényeinek megfelelően, és sokkal hatékonyabban lehetne kihasználni a kevés, félévenként 60 tanórát. A hallgatók, hasonlóan más egyetemekhez, elméletileg most is önállóan dönthetik el, melyik kurzusra jelentkeznek. A valóságban az alapkiképzés után beérkező elsőéves hallgatókat mégis kötelező érvénnyel sorolják csoportokba a szintfelmérés eredménye alapján. A kurzusok csak a tanár személyisége miatt térnek el egymástól. Ám a szintfelmérés eredménye nem örök érvényű, és a hallgatók nem haladnak teljesen azonos tempóban.

A meghirdetett kurzusok között a bemeneti nyelvvizsgák szintjéről szóló statisztikákat és a tanév közbeni vizsgateljesítményeket szem előtt tartva STANAG 3-ra felkészítő kurzust is hirdetni kellene, melynek előfeltétele a STANAG 2222 nyelvvizsga megléte volna.¹ Jelenleg az egyes tancsoportba beosztott hallgatók eltérő ütemben haladnak, illetve vizsgáznak, ami csökkenti a rendelkezésre álló kevés tanóra kihasználtságát, továbbá akadályozza a gyorsabban vagy nagyobb szorgalommal tanuló hallgatókat a jobb teljesítmény elérésében, például a STANAG 3333 nyelvvizsgára készüléskor. Ennek lehetővé tétele kiadásokat takarítana meg a Magyar Honvédség számára, és növelné az INYSZK elismertségét, hiszen felsőoktatási egységként furcsa, hogy a hallgatókkal szemben támasztott bemeneti és kimeneti követelmény ugyanabból a nyelvből azonos nyelvtudásszintet foglal magában. A 2015. évi felsőoktatási törvénymódosítás² megemlíti a felsőoktatásba belépők és a felsőoktatásban képesítést szerzők kompetenciamérésének tervét. Ha ez az idegennyelv-tudásra is vonatkozik, a fejlődés kimutatása különösen fontos lesz az intézmények közötti versenyben.

Megfontolandó, hogy a kar növelje az idegen nyelvek kínálatát. Az NKE 2015 és 2020 közötti intézményfejlesztési terve így fogalmaz:³ „Az angol nyelv prioritása mellett – szükség szerint külső együttműködők bevonásával – a szomszédos országok nyelveinek (kis nyelveknek, kisebbségi nyelveknek) az oktatása is támogatott.”

A szomszédos országok nyelvei között fontos lehet a német, amelynek politikai és gazdasági jelentősége vitathatatlan. Szükséges annak felmérése, hány hallgató tanulná az egyetemen második nyelvként, továbbfejlesztve a középiskolában szerzett tudását. Megemlítendő még

¹ Ez megfelelne a Közös Európai Tisztképzés követelményeinek, amint azt Ujházy László felvázolja (2015, 56–57.), továbbá összhangban van a SOMTC törzstiszti képzésben támasztott nyelvtudásbeli elvárásokkal (Ujházy 2008, 448–449).

² 2015. évi CXXXI. törvény egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15102.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 05. 20.)

³ A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Intézményfejlesztési terve 2015–2020, 33. http://www.uni-nke.hu/uploads/media_items/intezmenyfejlesztési-terv-2015-2020.original.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 05. 20.)

az orosz nyelv, amely ugyan nem tartozik a szomszédos országok nyelvének kategóriájába, viszont Oroszország politikai és gazdasági szerepe ismeretes. Ráadásul alapot jelent a többi szláv eredetű nyelv elsajátításához. Az orosz nyelv tanulási lehetőségei után gyakran érdeklődnek olyan hallgatók, akik a középiskolában foglalkoztak ezzel a nyelvvel. A franciának, amely a NATO és más nemzetközi szervezetek hivatalos nyelve, legalább második idegen nyelvként szerepelnie kellene a lehetőségek között. Az idegen nyelvi kínálat a fenntartó igényei szerint tovább bővíthető ázsiai nyelvekkel, melyek felé a fiatalabb korosztályok nagy kíváncsisággal fordulnak. Ezek tekintetében építeni lehetne az egyetem által nyújtott együttműködési lehetőségekre: például kínai nyelvet már oktatnak a Rendészettudományi Karon, és be lehetne vonni a Nemzetközi Karon működő Kínai Közigazgatás-, Gazdaság- és Társadalomkutató Központot, vagy az ELTE Konfuciusz Intézetét.

A jobb idegen nyelvi kínálat mellett számos ösztönzőt bevezetve készíthetnénk a hallgatókat arra, hogy minél többet tanuljanak az egyetemi éveik alatt, és ne kelljen már a pályájuk elején költséges intenzív tanfolyamokra visszavezényelni őket. A diplomához kötelező tantárgyként megjelölt angol katonai szaknyelvi kurzusoknak kreditet tárgyaknak kellene lenniük, a hallgatóknak a kurzusokon nyújtott teljesítményét pedig félév végi érdemjeggyel kellene értékelni, hasonlóan a Rendészettudományi és az Államtudományi Karokon követett gyakorlathoz. Mindezt az egyetemen a működés szabályozásában általánosan követett egységesítési elvek is alátámasztják. A STANAG 3333 vizsgára felkészítő kurzus felvételét, és/vagy a vizsga legalább részbeni teljesítését, vagy a STANAG 2222 angol nyelvi vizsgát követően második idegen nyelv tanulását a választható tantárgyakért járó pluszkredittel kellene ösztönözni.⁴

A fent említett Intézményfejlesztési terv a 32. oldalon így fogalmaz: „Az idegen nyelvi képzés a közszolgálati pályára történő felkészítés fontos eleme. Az általános nyelvi és a szaknyelvi oktatás arányát fokozatosan a szaknyelv képzése felé kell terelni, ezt erősíti az idegen nyelven oktatott kurzusok növekvő száma is.”⁵

Fel kell készülni tehát arra a lehetőségre, hogy a középiskolai idegen nyelvi képzés fejlődése és a globalizációnak az idegennyelv-tudást elősegítő hatása miatt egyre kevésbé lesz szükség általános nyelvi képzésre, leszámítva bizonyos kommunikatív készségek erősítését. Ugyanakkor hatékonyabbá kell tenni az angol katonai szaknyelvi képzést, és utat kell nyitni más idegen nyelvek irányába is – főleg, ha a hallgatók rendelkeznek már alapokkal. Természetesen mindez a fenntartói igényektől és döntésektől függ. Második idegen nyelv tanulásának elősegítése, vagy a diplomához előírtnál magasabb szintű nyelvtudás megszerzésének ösztönzése, illetve jutalmazása a tehetséggondozás része a hátrányos társadalmi környezetből érkező, de tehetséges és ambiciózus tisztjelöltek esetében. Mindez beleillik az NKE tekintélyes, elit intézményre fejlesztésének koncepciójába.

⁴ A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi törvény így fogalmaz: „49. § (1) A felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányok során a tanulmányi követelmények teljesítését – az egyes tantárgyakhoz, tantervi egységekhez rendelt – tanulmányi pontokban (a továbbiakban: kredit) kell kifejezni és érdemjeggyel minősíteni. A hallgatónak az adott képzésben történő előrehaladását a megszerzett kreditek összege, minőségét az érdemjegye fejezi ki.” http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=142941.314845 (Letöltés időpontja: 2016. 05. 14.)

⁵ A szaknyelvi képzésnek a nemzetközivé és többnyelvűvé váló szakmai képzésben betöltött szerepét mutatja be például: Sziklainé Gombos Zsuzsanna 2015, 333–340.

ÚJ EGYETEMI SZAKNYELVI TANANYAG KIDOLGOZÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE

Fontos lenne az idegennyelv-oktatásnak, ezen belül pedig a katonai szaknyelv oktatásának összehangolása a HHK-n oktatott tantárgyak tartalmával és időzítésével.

A karon az új egyetemi akkreditációs eljárás folyamán a honvédelmi tárca fenntartói igényeivel és az MH Ludovika Zászlóalj kiképzési programjával összhangban új honvédtisztképzési program van kialakulóban. A katonai szaknyelvi képzés tartalmát és ütemezését ehhez kell igazítani. Az INYSZK-nak és a HHK szakmailag jól felkészült, az idegen nyelvű szakirodalmat jól ismerő, hivatásos állományú oktatóinak át kellene tekinteniük a katonai szaknyelvi képzés folyamatát és tartalmát, különös tekintettel a felhasznált szövegekre és azok forrásaira. A folyamat legfontosabb szempontja, hogy bizonyos szakmai témák akkor szerepeljenek az idegen nyelvi órák tematikájában, amikor a hallgatók szakértő, katona oktatóik segítségével már tanulmányozták, vagy éppen tanulmányozzák azokat. Jelenleg az elsőéves tisztjelöltek többnyire még az egyetemi közös modul általános tantárgyait tanulják, amikor már el kell kezdeni az angol katonai szaknyelv oktatását. Nyelvészek és szaknyelv-kutatók által ismert, hogy a szaknyelvi elemek és a mentális lexikon összefüggései miatt a szaknyelvi elemeket és fogalmakat előbb az anyanyelven kell elsajátítani és kialakítani, és csak ezt követően van értelme a szaknyelv idegen nyelvű oktatásának.⁶ Kovács László még azt is felveti, hogy szükséges volna a szaknyelvek anyanyelvi oktatása és begyakoroltatása a szakmai képzés keretében, hogy a tanult logikai kapcsolatok jobban megszilárduljanak.⁷

A katona oktatók és a nyelvtanárok konzultációja lehetővé tenné, hogy a nyelvtanárok katonai szakmai szempontból olyan megbízható forrásokat használjanak fel az idegen nyelvi tananyag kialakításakor, amelyeknek a szaknyelvi fogalmi világosak és egyértelműen elkülöníthetőek például a zsurnalizmusoktól. (Ez a probléma gyakran felmerül a STANAG 2 szóbeli vizsga 3. feladatával kapcsolatban, amely valamilyen aktuális fegyveres konfliktus megvitatását foglalja magában. A gyakorlatban a nyelvtanár által az interneten talált újsághírt „mondják föl” a vizsgázók. De melyik hírportálról? Milyen ideológiai tartalommal?) Az ilyen ütemezés eredményeképpen az oktatás szakmai és idegen nyelvi szaknyelvi területe kölcsönösen támogatná egymást. Például a tehetséges és érdeklődő tisztjelölt hallgatók számára lehetővé válna olyan idegen nyelvű szakirodalom olvasása, amelyet a magyar nyelvű szakmai munkáikhoz (például TDK-dolgozathoz, szemináriumi prezentációhoz, szakdolgozathoz) a nyelvtanár segítségével felhasználhatnak. Ez erősítheti a tehetséggondozást és növelheti a hallgatói mobilitást, például az ERASMUS-programban részt vevő hallgatók esetében, ahogyan azt a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Intézményfejlesztési terve is előírja.⁸

A katona oktatók és a nyelvtanárok konzultációja elősegítené a magyar katonai terminológia fejlődését, pontosítását például azáltal, hogy magyar megfelelőt keresnek egy-egy új idegen nyelvű szakmai terminusra. A katona oktató szakmai lektorként, a nyelvtanár idegen nyelvi lektorként tevékenykedne az ilyen szakmai együttműködésben. A közös munkába bekapcsolódhatna a Honvéd Vezérkar Terminológiai Harmonizációs Testülete, amely a

⁶ Kovács László 2013, 145–165. A szaknyelv és a szakmai tudás összefüggéseit elemzi még: Jakusné Harnos Éva 2014, 245–254.

⁷ Kovács: i. m. 167.

⁸ A szakmai és a szaknyelvi oktatás összehangolásának jelentőségét és különféle területeit elemzi például: Kurtán Zsuzsa 2014, 42–43.

hírek szerint online terminológiai szótáron dolgozik. Így a három szakterület támogatná egymás munkáját és emelné a tisztképzés színvonalát.

A fentiekből következik, hogy szükség volna új, elektronikusan tárolt, korszerű és folyamatosan frissíthető tananyag kidolgozására. Ez annál inkább elkerülhetetlen, mivel a most előírt STANAG 2222 és STANAG 3333 vizsgák teljes (általános nyelvi és szaknyelvi) tartalmát lefedő tananyag nem áll rendelkezésre. A STANAG 3333 nyelvvizsga általános nyelvi részéhez egyáltalán nincs felkészítő tananyag. A szintenként fellelhető egy-egy vizsgafeladat-gyakorlókönyv pedig tartalmában és feladattípusaiban elavult. Az INYSZK tanárainak egy csoportja az egyik fiatal kolléga javaslatára megkezdte interneten tárolt, megosztható tananyag fejlesztését, ennek azonban támogatás híján eddig nem született látványos eredménye. Egy pedagógiai kísérlet keretében jelen írás szerzője – egy katonai oktató szaktárgyának Erasmus-programjához – szintén kidolgozott angol nyelvi gyakorló anyagot, amelyet sikerrel kipróbáltunk. Azonban ez a kísérlet nem folytatódhatott. Az akkreditációs eljárás közelsége miatt a tananyagfejlesztés tovább nem halasztható.

A magyar katonai és az idegen szaknyelvi tananyag összehangolásának és az utóbbi átdolgozásának eredményeképpen új, a 21. század követelményeinek megfelelő katonai szaknyelvi tananyag alakítható ki, amely nemcsak a HHK hallgatóinak, hanem az intenzív és a munka melletti tanfolyamok résztvevőinek vizsgafelkészítését is hatékonyabbá teszi. Az így kialakított tananyag technikailag modern formában, elektronikusan tárolható és korszerű oktatástechnikai eszközök (számítógépes labor, laptopok, intelligens tábla) segítségével változatos, tanulásra motiváló módon alkalmazható a tanórán.

Az elektronikusan szerkesztett, tárolt és felhasznált tananyag óriási segítség a nyelvtanárnak, mivel az elemei cserélhetőek, variálhatóak, egyenként korszerűsíthetőek. A szerzők jogainak tiszteletben tartása mellett feladatbankként működik a különféle kurzusok kialakításakor. Mindez lehetővé teszi a fenntartói igények gyors és rugalmas teljesítését. Szintén megtervezhető és megvalósíthatóvá tesz speciális, például haderőnemi és fegyvernemi szakterületekhez, valamint konkrét, egyszeri feladatok megoldásához (békefenntartó feladat, nemzetközi gyakorlat) szükséges felkészítő vagy gyors emlékeztető nyelvtanfolyamokat. A feladatbank segítségével a nyelvtanárok egyéni felkészítés keretében a vendégoktatóként külföldre készülő katonai oktatóknak is támogatást nyújthatnának. Használható volna továbbá előmeneteli tanfolyamokon.⁹

AZ INTENZÍV TANFOLYAMOK SZAKNYELVI TANANYAGÁNAK MEGÚJÍTÁSA

A fenti munkamódszerek és célkitűzések nagyrészt érvényesek az aktív szolgálatot teljesítő katonák tanfolyami tananyagának standardizálására és átdolgozására is. Szakmai háttérük és tapasztalatuk teljesen különböző az egyetemi hallgatókétól, ezért más, az alapfokú nyelvtanítástól eltérő szaknyelvi tananyagra volna szükségük, különösen a STANAG 2 és STANAG 3 vizsgákra való felkészüléskor.

A STANAG-nyelvvizsga kidolgozása és akkreditáltatása óta megváltozott körülmények miatt szükséges a nyelvvizsga néhány szempontjának pontosítása. Megvizsgálandó, mely részeit lehetne jobban standardizálni újabb akkreditációs költségek előidézése nélkül, és

⁹ A több idegen nyelvre kidolgozott, korszerű, interaktív honlapon elérhető tananyag kitűnő példáját ismerteti a szlovákiai lipótszentmiklósi katonai akadémiával kapcsolatban: Siposné Kecskeméthy Klára 2015, 78–89.

mely feladatok tartalmában lehetne módosításokat végrehajtani. Ez elsősorban az INYSZK és az NKE Nyelvvizsgaközpont együttműködését teszi szükségessé. Különösen a korábbiakban már említett, STANAG 2 szintű szóbeli vizsga 3. feladata (a konfliktus megvitátása) problémás. Az idegennyelv-oktatás és a nyelvvizsgáztatás kölcsönhatásban működik: a nyelvvizsgaközpont azt kérheti számon, amit az INYSZK oktat. Ugyanakkor az INYSZK-nak azt kell oktatnia, amit a vizsgán elvárnak – ezt a hallgatók is megkövetelik.

Ismeretes, hogy a STANAG 6001 egyezmény nem határozza meg és nem egységesíti sem a nyelvtudást mérő feladatok típusait, sem a vizsga tartalmát (a „témaköröket”), mindössze az egyes tudásszintekhez kötődő készségek legáltalánosabb leírását tartalmazza,¹⁰ tehát valamennyi mozgáster rendelkezésre áll azok – a gyakorlati tapasztalatoknak és a fenntartói igényeknek megfelelő – átformálására. A módosításnak az általános témák egy részét is érintenie kellene, különösen a STANAG 3 szintű vizsgán, amelynek bizonyos, hangzatosan megfogalmazott témakörei az egy szinttel magasabb, nemzetközi Proficiency-vizsgákkal mutatnak hasonlóságot. Meg kell állapítani, melyik általános nyelvi szókészletcsoportok kapcsolódnak a leggyakoribb katonai szaknyelvi dokumentumokhoz: például a földrajzi viszonyokat, a terepet leíró szókincs, az éghajlati és időjárás körülményeket láttató kifejezések biztosan megjelennek a hadműveleti parancs megfelelő részeiben, ha azt írásban és szóban gyakoroltatnánk. Ezek magabiztos alkalmazása az aktív szolgálatot teljesítő katonák számára hasznosabbnak bizonyulhat, mint a biztonságpolitikai elemzések. Összefoglalva: észszerű volna az STANAG-vizsgák általános és katonai szaknyelvi részének pontosítása, súlyozása, mivel a vizsga meghatározza, mit kell és mit lehet tanítani a szűkre szabott időkeretekben.¹¹

Amennyiben a STANAG-nyelvvizsgarendszer bármilyen okból nem közelíthető a gyakorlati élethez, a lehetőségekhez mérten a frissítendő tananyagot kellene a valós igényekhez igazítani. Ennek irányát és mértékét az igények felmérésével és elemzésével lehetne megállapítani. A szaknyelvoktatás minden területen rugalmasságot és alkalmazkodóképességet igényel. A tananyagot a legtöbb felsőoktatási intézményben nagyrészt maguk állítják elő a nyelvtanárok.¹² Ez a katonai szaknyelv oktatásakor is elkerülhetetlen: részben a magyarországi STANAG-vizsga sajátosságai miatt, részben a külföldön írt és beszerezhető tankönyvek eltérő szemlélete, valamint kereskedelmi ára okán.¹³

A szaknyelvoktatással foglalkozók tudják, hogy indokolt inkább szakmai nyelvhasználatról beszélni, hiszen az, amit az egyszerűség kedvéért szaknyelvnek hívunk, a köznyelv egyik alrendszer, amelyet speciális célokra használnak egy-egy szakma képviselői, nem pedig egy külön „nyelv”. A szaknyelv szakszókincse és terminológiája bizonyos szakmai fogalomrendszerek összefüggéseinek, a szakmai tudás kifejezésének és a szakmai eljárások leírásának, továbbá a szakmai kommunikációnak az eszköze. A szakmai nyelvhasználat azonban a valós életben mindig szövegekben, illetve beszédbeli megnyilatkozásokban valósul

¹⁰ A NATO STANAG 6001 egyezmény teljes szövege elolvasható: <http://www.mil.lv/~media/NBS/MVP/Valodu%20skola/Docs/Stanag/STANAG%206001%20%20Edition%204.ashx> (Letöltés időpontja: 2016. 05. 14.)

¹¹ A szakirodalom szerint a szaknyelvi oktatás akkor hatékony, ha olyan szövegeket és szóbeli kommunikációt gyakoroltat, amelyre a hallgatónak a szakterületén szüksége lesz. Például: Mágocsi Nyina 2015, 221–229.

¹² A szükségletelemzés folyamatát és a tantervtípusokat, valamint az 1991–1992-ben Magyarországon végrehajtott szaknyelvoktatási felmérést ismerteti Kurtán Zsuzsa 2003, 189–207.

¹³ Például a háromkötetes Campaign-sorozat csak egy töredékét fedi le a STANAG-vizsgálathoz szükséges tananyag, és nem illeszthető az aktív szolgálatot teljesítő katonák intenzív tanfolyamaihoz, mert a tankönyvekben bemutatott vezetési szintek (szakaszparancsnoktól századparancsnokig) sok esetben már nem felelnek meg az élethelyzetüknek.

meg. A szakmai nyelvhasználat nem állhat meg a nómenklatúránál, azaz a megnevezések felsorolásánál (például: alakulatok neve, rendfokozatok, harcjárművek fajtái, a kézifegyver részei és így tovább).

El kell végezni azt a kutatómunkát, amely a katonai szakmai kommunikációban leggyakrabban használt szövegtípusok és beszédművek nyelvészeti alapú feltérképezését és leírását foglalja magában. Jelenleg két gyenge pontja van az oktatásunknak és a nyelv-vizsga-felkészítésünknek: a katonai szaknyelvek nevezett részek döntő többségében az alaphelyzet az, hogy a katona a laikkal, a kívülállóval kommunikál, és elbeszélő jelleggel közöl információkat a szakterületéről. Ez a szakmai nyelvhasználat legalacsonyabb szintje. A másik problémás terület az írásbeli szakmai nyelvhasználat gyakoroltatása. A produktív írásbeli feladatokban (a fogalmazási feladatokban) helyenként megjelenik a szakmán belüli kommunikáció, de csak három szövegtípust variálunk (hivatalos levél, jelentés, feljegyzés), erősen leszűkített témakörökben. Ennek oka, hogy még senki nem állapította meg, milyen szakmai folyamatok közben, milyen vezetési szinthez köthetően, és milyen céllal készülnek a különböző műfajú szövegek.

Mindezek következménye az esetlegesség a szövegműfajokban, továbbá az, hogy a szaknyelvoktatásunk és vizsgarendszerünk alapján az a látszat, hogy nemzetközi környezetben, angol nyelven a magyar katonáknak nem kell tudniuk parancsot, utasítást adni, csak végrehajtani és a végrehajtásról jelenteni. Szerencsére a valóságban a katonáink sikerei ennek az ellenkezőjét bizonyítják. A szaknyelvoktatásnak és a nyelvvizsgáztatásnak tehát követnie kellene a gyakorlati igényeket. Kutatásaim szerint a katonai szakmai kommunikációban keletkezett beszédművek és írott dokumentumok döntő része beszédett jellegű, azaz közlési szempontból a funkciójuk a szervezet működésének biztosítása és a hierarchikus viszonyok kifejezése, megerősítése.¹⁴ Ebből következik, hogy a belső szakmai kommunikáció dokumentumai a legfontosabbak a csapatoknál, mert ezek fejezik ki a szakmai eljárásokat. Tehát ezekre több hangsúlyt kell fektetni.

A FELSŐOKTATÁSI ÉS A FELNŐTTOKTATÁSI PROFIL SZÉTVÁLASZTÁSA

Szakmai és szervezési okok miatt szükséges a felsőoktatási és a felnőttoktatási tevékenység különválasztása. E két terület a nyelvtanárok eltérő képzettségét, pedagógiai képességeit és kutatómunkáját igényli. Mindkét területen szükség volna folyamatos fejlesztő munkára, akár úgy is, hogy tananyagfejlesztő munkacsoportokat hoznak létre az oktatás támogatására, akik a tanórák egy része helyett elvégzik a háttérmunkát. Mindez átgondolt munkaszervezést és szemléletváltást igényel.

A STANAG-vizsga különböző szintjei különféle munkakörökhöz és vezető beosztásokhoz vannak rendelve. Ezek áttekintésével olyan tananyagot lehetne kidolgozni, amely tartalmazza a tipikus kommunikációs helyzetekben általában megjelenő szövegtípusokat a különféle vezetési szintekhez kapcsolva, mert ezek eltérő bonyolultságú szakmai feladatrendszer jelentenek, következésképpen eltérő nyelvi készségeket igényelnek. (Például: szóbeli közlési helyzetek: jelentés, parancs adása, a parancsnok elgondolásának ismertetése; írásbeli közlési helyzetek: hadműveleti parancs, összefoglaló jelentés és így tovább.)

¹⁴ Részletesebben: Jakusné 2015a és 2015b.

A kialakított és rendszeresen frissített elektronikus tananyag megteremténé az alapját az elektronikus távoktatás valamilyen formájának, amellyel időt és költségeket lehetne megtakarítani.¹⁵ Például tanárközpontú helyett diákközpontú tananyagot lehetne létrehozni. Ez tartalmazhat diagnosztikus tesztek, amelyek segítségével a felnőtt hallgató azonosíthatja a hiányosságait, hogy azok kijavítása érdekében célirányosan gyakoroljon. Magánóraként sok nyelvtanár például Skype-órákat tart. Ezt intézményesen is lehetne alkalmazni. Az önképzésre alkalmazható feladatbankhoz legalább egy interaktív honlapot létre kell hozni, és ehhez meg kell teremteni a feltételeket.¹⁶

A NYELVTANÁROK MEGHATÁROZÓ SZEREPE

A 2015. évi egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról szóló CXXXI. törvény 59. § (2) pontja így fogalmaz:

„Biztosítani kell, hogy a hallgató egyéni tanulmányi rendjében – külön önköltség, illetve térítési díj fizetése nélkül...

b) az összes előírt kredit tíz százalékáig terjedően nem magyar nyelven oktatott tárgyat vehessen fel.”

A nyelvtanárookra a szaktanszéki oktatókkal való együttműködésben tehát nagy felelősség hárul: a szaknyelvi háttér biztosításával a hallgatók nyelvvizsga-felkészítése mellett a szaktárgyakat oktató kollégáik idegen nyelvű oktatási tevékenységét is segíteniük kell. A sikeres intézmények, mint a Corvinus Egyetem vagy a Budapesti Műszaki Egyetem oktatói címekkel is elismerik a nyelvtanáraik munkáját, ha megfelelnek a minősített oktatói követelményeknek, így teremtve meg annak lehetőségét, hogy kutatási tevékenységet folytassanak, és például pályázhassanak a fejlesztéseket elősegítő pénzalapokra. Kutatócsoport alakítására és pályázatokon való részvételre általában minősített oktatók esélyesek. Az ilyen kutatási programok együttműködést eredményeznének a Magyar Honvédség intézményrendszerén belül, ugyanakkor bekapcsolnák a katonai szaknyelvvvel foglalkozó tanárokat a hazai és a nemzetközi felsőoktatás hálózatába.

TÁVLATI TERVEK IGÉNY SZERINTI SZAKFORDÍTÓ- VAGY TOLMÁCSKÉPZÉSRE

Az idegen nyelvű katonai szaknyelvi tananyag átdolgozása és korszerűsítése folyamán várhatóan jelentős magyar katonai szaknyelvi, elsősorban terminológiai tudás halmozódik fel a munkacsoportokban. Valószínűleg együttműködés jön létre a Honvéd Vezérkar által felállított Terminológiai Harmonizációs Testület és a HHK oktatói között. A tapasztalatok lehetőséget nyújtanának a katonai szaknyelvet oktató tanárok továbbképzésére, amely jelenleg megoldatlan. A tanárok egyéniségétől függ, elvégzik-e a szükséges kutatómunkát.

Az igények felmérését feltételezve távlati célként kitűzhető egy katonai vagy biztonságpolitikai szakfordító (esetleg tolmács) képzési program kialakítása olyan idegen nyelvekből, amelyekre szükség van. Ennek kidolgozását indokolja a honvédelem különös jelentősége.

¹⁵ A szakirodalom a távoktatást és az önálló felkészülést kombináló blended learning számos gyakorlati példáját bemutatja. Ilyet ismertek többek között: Pókay Marietta 2015, 231–240.

¹⁶ A szlovák Önálló Nyelvtanulás Központja feladatokrét bemutatja: Siposné Kecskeméthy: i. m. 84.

ÖSSZEFOGLALÁS

A fenntartó igényeitől és a HHK oktatási célkitűzéseitől függően szükséges az idegen nyelvi szaknyelvi oktatás korszerűsítése és a valós életben megjelenő szakmai kommunikációhoz igazítása. Bővíteni kell az idegen nyelvek választékát. Valódi, felsőoktatási színvonalú kurzusok kidolgozása és meghirdetése szükséges. A leginkább sürgető feladat a korszerű, elektronikus és interaktív tananyag létrehozása. Az egyetemi hallgatók esetében kredittel kellene elismerni és évközi érdemjeggyel ösztönözni az idegennyelv-tanulást. Ez, valamint a nyelvtanárok számára a minősített oktatói címek elnyerésének lehetősége a kari idegennyelv-oktatás presztízsét növelné, amely ma már elmarad a többi kar szaknyelvoktatásától.

Fontos volna a szakmai háttértudás és tapasztalat figyelembevétele: a tisztjelölt hallgatóknak és az aktív szolgálatot teljesítő, intenzív tanfolyami hallgatóknak eltérő szaknyelvi anyagot kell tanítani. Elkerülhetetlen a szorosabb együttműködés a HHK oktatási egységeivel, valamint az NKE más karain működő idegennyelv-oktatási egységekkel. Meg kell oldani a nyelvtanárok szaknyelvi képzését és továbbképzését. Távlati célként meg kellene fontolni a Magyar Honvédség igényeinek megfelelő szakfordító- és tolmáczképzési program kialakítását.

A fejlesztés másik iránya az NKE idegennyelv-oktatásának teljes integrációja, amely az első két vagy három évben az általános kommunikatív készségek megerősítését állítja a középpontba. Ez zárulhatna közös, esetleg nemzetközileg elismert nyelvvizsgálóval. Ezt követhetné a karok szűkebb értelemben vett szaknyelvi képzése. A felnőttoktatással kapcsolatos kutató- és tananyagfejlesztő munkát ebben az esetben is el kellene végezni. Ennek a lehetőségnek a megvizsgálása azonban egy külön tanulmányt igényel.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100204.TV
2015. évi CXXXI. törvény egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15102.pdf>
- A Nemzeti Közszerződési Egyetem Intézményfejlesztési terve 2015–2020. http://www.uni-nke.hu/uploads/media_items/intezmenyfejlesztesi-terv-2015-2020.original.pdf
- Jakusné Harnos Éva (a): *A szaknyelvi frazeológia funkciói*. Nyakas Edit – Bujtás Emese (szerk.): Szaknyelvoktatás és multikulturalitás. Lingua 2015. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2015, 10–17.
- Jakusné Harnos Éva (b): *A szaknyelvi szövegek tipologizálásának lehetséges szempontjai*. XV. Nemzetközi SZOKOE Szaknyelvi Konferencia, 2015. november 20–21. Pannon Egyetem, Georgikon Kar, Keszthely (előadás).
- Jakusné Harnos Éva: *A tudásszerveződés formáinak szerepe a szakmai nyelvhasználatban*. Bocz Zsuzsanna (szerk.): Porta Lingua – 2014. SZOKOE, Budapest, 2014.
- Kovács László: *Fogalmi rendszerek és lexikai hálózatok a mentális lexikonban*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2013.
- Kurtán Zsuzsa: *Szakmai nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.
- Kurtán Zsuzsa: *Szaknyelvi regiszterek és nyelvhasználati szinterek*. Bocz Zsuzsanna (szerk.): Porta Lingua – 2014. SZOKOE, Budapest, 2014, 35–45.

- Mágocsi Nyina: *A gazdasági szakszöveg, mint a nyelvtanítás egysége*. Bocz Zsuzsanna (szerk.): Porta Lingua – 2015. SZOKOE, Budapest, 2015.
- NATO STANAG 6001 egyezmény. <http://www.mil.lv/~media/NBS/MVP/Valodu%20skola/Docs/Stanag/STANAG%206001%20%20Edition%204.ashx>
- Pókay Marietta: *Perpetuum mobile, avagy blended learning tananyagok készítése*. Bocz Zsuzsanna (szerk.): Porta Lingua – 2015. SZOKOE, Budapest, 2015.
- Siposné Kecskeméthy Klára: *Katonai felsőoktatás szlovák módra*. Honvédségi Szemle, 2015/3. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/50852/hsz_2015-3.pdf
- Sziklainé Gombos Zsuzsanna: *Fókuszban az idegen nyelvű szaknyelvoktatás*. Bocz Zsuzsanna (szerk.): Porta Lingua – 2015. SZOKOE, Budapest, 2015.
- Ujházy László: *Allied Joint Force Command Headquarters Brunssum's Deployed Joint Forces Headquarters Training*. AARMS, 2008. 3. szám, 445–451.
- Ujházy László: *5.6 Contributions from Hungary: Suggested Pre-conditions for Participation in an „International Semester” in Basic Officer Education*. Ghiță Bârsan – Vasile Căruțașu – Marioara Pateșan (szerk.): iMAF2015: Creating an International Semester – the next step in a Common Education for the European Officer. Nicolae Balcescu Land Forces Academy, Sibiu, 2015, 54–58.